

Edvard Andersons dröm

Glasgrosshandlare Edvard Anderson (1865–1936) var mycket intresserad av växter och reste gärna till den italienska blomsterrivieran där han njöt av floran och det milda klimatet. Edvard testamenterade sin förmögenhet till Bergianska stiftelsen vid Kungliga Vetenskapsakademien för byggandet av ett växthus ”*där medelhavsklimatets och därmed jämförliga klimatområdets träd, buskar och örter äro uteslutande representerade*”. Där ville han också ha ett litet konditori för servering av ”*kaffe, the och läskedrycker samt chokolad och bakelser*”.

Grosshandlarens dröm om en vinterträdgård i Bergianska trädgården uppfylldes den 7 juni 1995 då Edvard Andersons medelhavsväxthus invigdes.* Slå dig ner i Edwards café, blicka ut över Medelhavsgrönskan, ät lite chokolad och njut.

Växthuset i siffror

Yta: 1 600 m² utställningshus öppna för besökare

Högsta takhöjd: 14 meter i Medelhavshallen

Glasrutor: 38 mm tjocka isolerglasrutor

Högsta temperatur: 35 grader i Kalifornien sommartid

Lägsta temperatur: 10 grader i Kalifornien vintertid

Arter i odling: 2 500–3 000

*Palmhallen och Tropikrummet drivs av Stockholms universitet.

© Bergianska trädgården 2018

Växthusvärme

Bergianska trädgården har växthus för att kunna odla och visa växter från klimat varmare än det svenska. Här frodas tropiska nyttoväxter sida vid sida med spännande livsformer från medelhavsklimat, regnskog och öken. Avancerad teknik gör det möjligt att reglera temperatur, ljus och luftfuktighet i de olika växthusavdelningarna så att växterna trivs.

Medelhavsklimat

Medelhavsklimat är ett varmt tempererat klimat med torra, heta somrar då lite nederbörd faller. Vintrarna är regniga och milda, temperaturen går sällan under 0°C utom i bergen. Klimattypen finns bl. a. i Medelhavsområdet samt delar av Sydafrika och Australien.

Typiskt för medelhavsklimat är buskar med små, hårda blad som konfettibuske, myrten och ljungbanksia. De flesta träden och buskarna är vintergröna. Även lökväxter trivs i medelhavsklimat. På växthusets vinberg blommar om våren sydeuropeiska lök- och knölväxter som scillor, narcisser, pärlhyacinter och tulpaner.

Ökenklimat

Vid vändkretsarna på kontinenternas västsidor finns varma ökenområden, till exempel i Kalifornien och i Sydafrikas Karoo. Nederbörden är låg, mindre än 250 mm per år, och sommartid går ökentemperaturen ofta över 40°C.

Ökenväxterna i Amerika och Afrika är anpassade till att överleva långa perioder av torka och har utvecklat liknande livsformer. Jämför till exempel aloe, euforbior och elefantfot i Sydafrikarummet med agave, kaktusar och flasklilja i Kalifornierummet.

Tropikerna

Kring ekvatorn råder tropiskt klimat, nederbörden är riklig och medeltemperaturen ligger i låglandet över 18°C varje månad. I Palmhallen kan man uppleva varm fuktig låglandsregnskog och i Ormbunksrummet den svala bergsregnskogen.

Regnskogsväxterna kännetecknas av stora, mörkgröna blad vars klorofyll kan fånga upp solljuset i skogsdunklet.

Ormbunkar, bromelior, kallaväxter och orkidéer trivs i den fuktiga miljön. Klängväxter klättrar mot solljuset och luftrötter söker sig ner mot marken.

Fler tropiska växter finns i Victoriahuset vilket är öppet 1 maj till 30 september.

Nyttoväxter

Många viktiga tropiska och subtropiska kulturväxter odlas i växthuset och är utmärkta med gröna nyttoväxtskyltar. I Medelhavshallen finns oliv, fikon, citron, granatäpple, kapris och många fler. Banan, kakao, vanilj och kokospalm står i Palmhallen. I Tropikrummet finns bland annat te, kaffe, kanel och fiberväxter. Alla frukter får sitta kvar så länge som möjligt för att våra besökare skall få se dem.

När blommar det?

Alltid! De tropiska arterna är inte så årstidsbundna utan blommar under lång tid, t. ex. praktthunbergia, fackelingefära och bougainvillea. Växter från medelhavsklimat och öken har mer sammanhållna blomningsperioder:

feb–mars	kanarieginst, penningträd, lök- och knölväxter, mimosa
april–maj	cistrosor, pelargoner, gardenia, kaktusar, drakkalla, pompelmus
juni–juli	barbadin, papegojblomma, agapantus
aug–sept	lagerströmia, sjölok, belladonna
okt–nov	höstcyclamen, japansk mispel, elefanttunga, vinterraket
dec–jan	kanarieklocka, kamelia, mandelträd, rosmarin

Nyttodjur

I växthuset används biologisk bekämpning mot skadedjur istället för kemiska bekämpningsmedel. Det innebär att ohyrans naturliga fiender sätts ut bland växterna, till exempel nyckelpigelarver, parasitsteklar och rovkvalster. Ju varmare det är, desto snabbare förökar sig skadedjuret. Därför placeras extra många påsar med nyttodjur ut på våren när solen börjar värma upp växthuset.

Karta över Edvard Andersons växthus

www.bergianska.se
Gustafsbergsvägen 4

Huvudmän: Kungl. Vetenskapsakademien
och Stockholms universitet

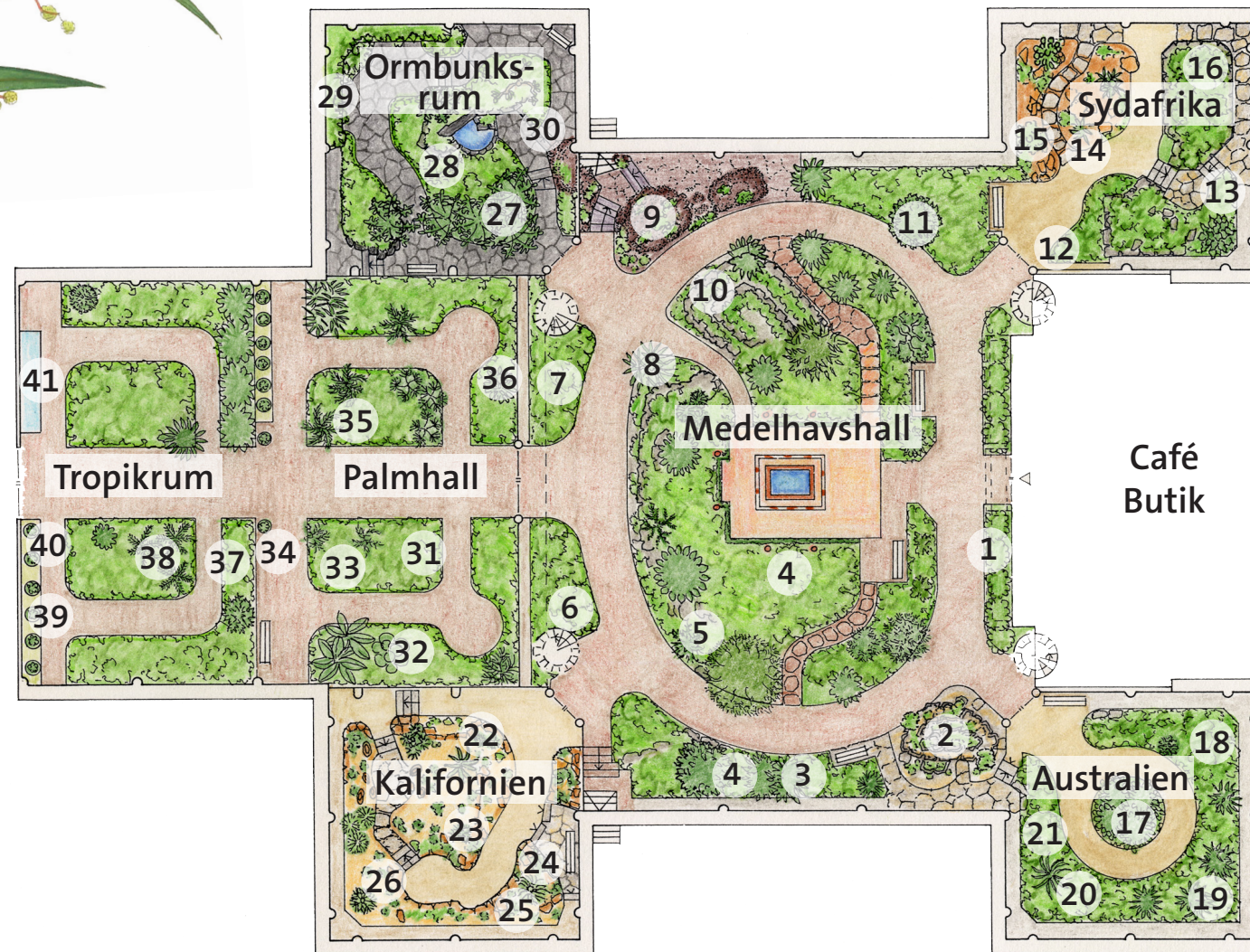
Märkliga växter i växthuset

Medelhavshall

1. Passionsblommor har ståndare och pistiller på skaft. Vid basen av skaftet sitter en bikrona.
2. Kretadiptam och andra luddiga växter skyddas mot stark sol och vind av bladens hårighet.
3. När drakkallan blommar på våren stinker den ruttet kött för att locka till sig pollinerandeflugor.
4. Cistrosornas blommor varar bara en dag, på eftermiddagen faller alla kronbladen av.
5. Ärttörne är ett av världens värsta ogräs. Men blommorna luktar gott av kokos.
6. Stickmyrten och tungmyrten har bladlika grenar – fyllokladier. Mitt på fyllokladiet sitter blomman.
7. Kanarieklocka klänger i skogsbyn och blommar vintertid med stora, orange blommor.
8. Drakblodsträdets stam är ärrig av gamla blad. Ärren lyser röda av intorkad sav – drakblod.
9. Lavablocken väger fem och tre ton. I håligheterna trivs växter från Kanarieöarna.
10. I vinbergets kalkstensmurar växer murreva och väggört. De är chasmofyter, växter som lever i klippsspringor.
11. Barken hos lagerströmia flagnar av i stora sjuk. Vilken nytta trädet har av det är inte känt.

Sydafrika

12. När elefantfot vilar under torrperioden ser den ut som en sköldpadda.
13. Kungsprötea är Sydafrikas nationalblomma.
14. Solfjädersaloe pollineras av solfåglar, de lockas av orangeröda blommor med mycket nektar.
15. Levande stenar undviker betande djur genom att sitta nedsänkta i marken och likna stenar.
16. Fyrkantspelargon växer inne i buskage. Där får den både skugga och stöd för sina veka stammar.

Australien

17. Eukalyptusträd gynnar skogsbränder då deras blad innehåller eldfångda eukalyptusoljor.
18. Ljungbanksia pollineras av honungsfåglar.
19. Hartsakacia är en av 990 Akacia-arter inhemska i Australien.
20. Bräkenbanksia kryper längs marken. Blommorna pollineras av myror och små pungdjur.
21. Grästrädet är anpassat till skogsbränder. Ett tjockt lager bladrester skyddar stammen från eld.

Kalifornien

22. Den röda stavkaktusens blommor pollineras av kolibrier.
23. Krusbärskaktus kan bli 15 meter hög. Blommorna pollineras av fladdermöss.
24. Flaskliljans tjocka stam lagrar vatten och kan bli 14 meter i omkrets.
25. Gubbhuvudets långa taggpäls skyddar mot starkt solljus och blåst.
26. Svärmorskuddarna såddes i Bergianska trädgården 1965. De blommade första gången 2013.

Ormbunksrum

27. Trädorbunkar fanns på jorden redan för 250 miljoner år sedan.
28. *Anthurium giganteum* har små blommor samlade i långa tjocka kolvar. De orangeröda bären sprids av fåglar och fladdermöss.
29. Ormbunkskaktus är en epifytisk regnskogskaktus. Blommorna blir nästan 40 cm och är utslagna nattetid.
30. Barrträdet wollemia upptäcktes 1994. Innan dess var wollemiasläktet bara känt som fossil.

Palmhall

31. De resandes träd är släkt med banan. Vid bladskaftens bas samlas vatten till törstiga resenärer.
32. Trekantspalm kommer från Madagaskar. Det finns bara ca. 1000 exemplar kvar i naturen.
33. Kakaoträdet har frukter direkt på stammen. De äts av apor och små däggdjur.
34. Praktthunbergia pollineras av solfåglar som dricker nektar ur blommorna.
35. Tempelfikus har blad med långa droppspetsar, så att regnvattnet rinner av dem.
36. Bambugräs är världens snabbast växande växter. De kan växa 10 till 90 cm per dag.

Tropikrum

37. En welwitschia kan bli minst 1 600 år. Den får bara två blad som hela tiden växer till från basen.
38. Kottepalmer är dioika, det vill säga ett individ har antingen hankottar med pollen eller honkottar med frön.
39. *Adenia globosa* växer på den östafrikanska savannen. Tornarna avskräcker törstiga djur från att äta den saftiga stammen.
40. Det finns mer än 20 000 orkidéarter. I orkidéskåpet visas några av de som blommar just nu.
41. Bladen hos kannrankor, flugtrumpeter, silesår och venusflugfälla fångar insekter med olika metoder.

Karta: Ulla von Krusenstierna